Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
MACIEJE SZPUNARA
přednesené dne 26. října 2016 [1]

Věc C-507/15

Agro Foreign Trade & Agency Ltd
proti
Petersime NV

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Rechtbank van koophandel te Gent (Obchodní soud v Gentu, Belgie)]

„Směrnice 86/653/EHS — Obchodní zástupce vykonávající činnost v Turecku — Dohoda o přidružení mezi EU a Tureckem — Článek 14 — Dodatkový protokol — Článek 41 odst. 1“

V projednávané věci, ve které je zmocnitel usazen v Evropské

unii a obchodní zástupce je usazen a vykonává činnost v Turecku, žádá předkládající soud o objasnění dvou otázek: zaprvé, může členský stát provést směrnici 86/653/EHS

1. [2] takovým způsobem, že omezí použití ustanovení této směrnice na situace, ve kterých obchodní zástupce vykonává činnost pouze na vnitřním trhu?

2. Moje odpověď zní: „ano“.

3. Zadruhé, bránila by takovému omezení ustanovení Dohody zakládající přidružení mezi Evropským hospodářským společenstvím a Tureckem podepsaná v Ankaře dne 12. září 1963 Tureckou republikou na straně jedné a členskými státy EHS a Společenstvím na straně druhé, která byla uzavřena, schválena a potvrzena jménem Společenství rozhodnutím Rady 64/732/EHS ze dne 23. prosince 1963 (Úř. věst. 1973, C 113, s. 1) (dále jen „dohoda o přidružení“) a dodatkového protokolu podepsaného dne 23. listopadu 1970 v Bruselu a uzavřeného, schváleného a potvrzeného jménem Společenství nařízením Rady (EHS) č. 2760/72 ze dne 19. prosince 1972 (Úř. věst. 1977, L 361, s. 60) (dále jen „dodatkový protokol“)?

4. Moje odpověď zní: „ne“.

1 — Původní jazyk: angličtina.

2 — Směrnice Rady 86/653/EHS ze dne 18. prosince 1986 o koordinaci právní úpravy členských států týkající se nezávislých obchodních zástupců (Úř. věst. 1986, L 382, s. 17; Zvl. vyd. 06/01, s. 177).

I – Právní rámec

A – *Unijní právo*

1. Směrnice 86/653

5. Druhý bod odůvodnění směrnice 86/653 uvádí:

„[…] rozdíly vnitrostátních právních předpisů v oblasti obchodního zastoupení značně ovlivňují podmínky hospodářské soutěže a výkon tohoto povolání uvnitř Společenství a poškozují úroveň ochrany obchodních zástupců v jejich vztazích se zmocniteli a bezpečnost obchodů; […] tyto rozdíly mimo jiné mohou značně omezovat uzavírání a plnění smluv o obchodním zastoupení mezi zmocnitelem a obchodním zástupcem usazenými v různých členských státech“.

6. Podle čl. 17 odst. 1 směrnice 86/653:

„Členské státy přijmou opatření nezbytná, aby obchodní zástupce po zániku smlouvy získal odškodnění podle odstavce 2 nebo náhradu škody podle odstavce 3.“

2. Dohoda o přidružení

7. Článek 9 dohody o přidružení zní:

„Smluvní strany uznávají, že v oblasti působnosti této dohody, aniž jsou dotčena zvláštní ustanovení, která mohou být vydána na základě článku 8, je v souladu se zásadou zakotvenou v článku 7 Smlouvy o založení Evropského společenství zakázána každá diskriminace na základě státní příslušnosti.“

8. Podle článku 14 dohody o přidružení:

„Smluvní strany se dohodly, že se při vzájemném odstraňování omezení volného pohybu služeb budou inspirovat články 55, 56 a 58 až 65 Smlouvy o založení Společenství.“

3. Dodatkový protokol

9. Článek 41 dodatkového protokolu zní:

„1. Smluvní strany mezi sebou nebudou zavádět nová omezení svobody usazování a volného pohybu služeb.

2. Rada přidružení stanoví v souladu se zásadami uvedenými v článcích 13 a 14 [dohody o přidružení] harmonogram a podrobnosti, podle nichž smluvní strany vzájemně postupně zruší omezení svobody usazování a volného pohybu služeb.

[…]“

B – *Belgické právo*

10. Článek 27 wet van betreffende de handelsagentuurovereenkomst (zákon o smlouvě o obchodním zastoupení) ze dne 13. dubna 1995 (dále jen „Handelsagentuurwet“), který provádí do belgického práva směrnici 86/653, zní:

„Nestanoví-li mezinárodní úmluvy, jichž je Belgie smluvní stranou, jinak, vztahuje se na všechny činnosti obchodního zástupce, který má hlavní místo podnikání v Belgii, belgické právo a příslušnost belgických soudů.“

II – Skutkové okolnosti, řízení a předběžná otázka

11. Agro, žalobkyně v původním řízení, je společnost usazená v Ankaře (Turecko), která dováží a distribuuje zemědělské produkty. Petersime, žalovaná v původním řízení, je společnost usazená v Olsene (Belgie) působící v oblasti vývoje, výroby a dodávek líhní a příslušenství pro drůbežářství.

12. Dne 1. července 1992 uzavřela společnost Petersime v Turecku smlouvu o prodeji líhní a příslušenství se samostatným obchodním zástupcem, do jehož právního postavení následně podle smlouvy ze dne 1. srpna 1996 nastoupila společnost Agro, která jej nahradila. Podle této smlouvy postoupila společnost Petersime výlučná práva na prodej svých produktů v Turecku společnosti Agro. Tato smlouva, která byla původně uzavřena na dobu 1 roku, stanovila, že se každý rok automaticky prodlouží o dalších 12 měsíců, pokud jedna ze smluvních stran smlouvu nevypoví doporučeným dopisem zaslaným alespoň 3 měsíce před koncem ročního období. Smlouva dále obsahovala ustanovení, podle kterého se na ni vztahovalo belgické právo, a v případě sporů byly příslušné pouze soudy v Gentu.

13. Dopisem ze dne 26. března 2013 společnost Petersime oznámila, že smlouvu vypovídá s účinností od 30. června 2013. Dopisem ze dne 28. října 2013 předala společnost Agro společnosti Petersime výzvu k úhradě pohledávky vzniklé z nezaplacení odstupného a požadovala úhradu odškodnění, odebrání zbývajících zásob, jakož i úhradu nesplacených pohledávek.

14. Dne 15. ledna 2015 podala společnost Agro žalobu proti společnosti Petersime k předkládajícímu soudu, jejímž prostřednictvím se domáhala odstupného a požadované odměny, odškodnění, odebrání zbývajících zásob, jakož i úhrady nesplacených pohledávek.

15. Na podporu své žaloby společnost Agro uvádí, že se použijí ustanovení Handelsagentuurwet, protože smluvní strany platně zvolily belgické právo. Společnost Petersime na druhé straně tvrdí, že se použije jen obecná belgická právní úprava, protože Handelsagentuurwet se na obchodního zástupce vztahuje pouze tehdy, když působí v Belgii, což v projednávané věci není ten případ.

16. Podle názoru předkládajícího soudu bylo ve smlouvě uzavřené mezi společností Agro a společností Petersime jasně zvoleno belgické právo. To však nutně neznamená, že se v projednávané věci použije Handelsagentuurwet. Předkládající soud má zřejmě za to, že článek 27 Handelsagentuurwet ztrácí závaznou povahu v takové situaci, jako je situace, jež je dána ve věci v původním řízení, kdy obchodní zástupce je usazen a vykonává činnost mimo Belgii.

17. V kontextu uvedeného řízení Rechtbank van Koophandel te Gent (Obchodní soud v Gentu) položil Soudnímu dvoru usnesením ze dne 3. září 2015, jež bylo doručeno Soudnímu dvoru dne 24. září 2015, následující předběžnou otázku:

„Je [Handelsagentuurwet], kterým se do belgického vnitrostátního práva provádí [směrnice 86/653] o koordinaci právní úpravy členských států týkající se nezávislých obchodních zástupců, slučitelný s touto směrnicí nebo s ustanoveními dohody o přistoupení, jejímž výslovným cílem je přistoupení Turecka k Evropské unii, nebo se závazky mezi Tureckem a Evropskou unií, jejichž cílem je odstranění omezení volného pohybu služeb mezi nimi, pokud [Handelsagentuurwet] stanoví, že se uplatní pouze na obchodní zástupce, kteří mají hlavní místo podnikání na území Belgie, a není použitelný v případě, kdy zmocnitel usazený v Belgii a obchodní zástupce usazený v Turecku výslovně zvolili belgické právo?“

III – Analýza

18. Podstatou první části otázky předkládajícího soudu je, zda směrnice 86/653 brání právu členského státu, podle kterého je ochrana na základě této směrnice poskytnuta pouze tehdy, když obchodní zástupce vykovává činnost v tomto členském státě, a nikoliv tehdy, když je zmocnitel usazen v tomto členském státě a obchodní zástupce je usazen a vykonává činnost v Turecku.

19. Podstatou druhé části otázky předkládajícího soudu je, zda dohoda o přidružení nebo dodatkový protokol brání právu členského státu, podle kterého je ochrana na základě směrnice 86/653 poskytnuta pouze tehdy, když obchodní zástupce vykovává činnost v tomto členském státě, a nikoliv tehdy, když je zmocnitel usazen v tomto členském státě a obchodní zástupce je usazen a vykonává činnost v Turecku.

20. Po stručných úvodních úvahách se budu zabývat touto otázkou z pohledu směrnice 86/653 a poté z pohledu dohody o přidružení a dodatkového protokolu.

A – *Úvodní úvahy*

1. Výklad článku 27 Handelsagentuurwet na vnitrostátní úrovni

21. Předkládající soud a belgická vláda se zjevně rozcházejí ve výkladu článku 27 Handelsagentuurwet.

22. Belgická vláda na jednání tvrdila, že belgické právo dotčené v původním řízení na vnitrostátní úrovni, a sice článek 27 Handelsagentuurwet nemá sebeomezující povahu, kterou mu připisuje předkládající soud. Toto ustanovení se podle belgické vlády použije také v takové situaci, jako je situace dotčená ve věci v původním řízení, což znamená, že pokud si strany belgické právo zvolily jako rozhodné právo, použije se na činnost obchodního zástupce i mimo Belgii nebo vůbec mimo Evropskou unii.

23. Předkládající soud by měl tyto argumenty vzít v úvahu, neboť pokud se toto tvrzení ukáže jako správné, otázka položená předkládajícím soudem bude nejen hypotetická, ale také nadbytečná.

24. Řízení o předběžné otázce je nicméně postup mezi *soudy*, dialog soudců, a Soudní dvůr je vázán vnitrostátním právním rámcem, jak jej popsal vnitrostátní *soud* v předkládacím rozhodnutí. V tomto ohledu je věcí pouze vnitrostátního soudu, kterému byl spor předložen a jenž musí nést odpovědnost za soudní rozhodnutí, které bude vydáno, posoudit s ohledem na konkrétní okolnosti věci jak nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce pro vydání jeho rozsudku, tak i relevanci otázek, které

klade Soudnímu dvoru [3].

25. V projednávané věci je na vnitrostátním soudu – který určil úmysl stran a rozhodl, že se belgické právo použije na smlouvu uzavřenou mezi stranami – aby rozhodl, kterými ustanoveními belgického práva přesně se tento smluvní vztah řídí.

26. Z toho důvodu zakládám svoji analýzu na předpokladu, že se článek 27 Handelsagentuurwet, jak je aplikován v Belgii, nevztahuje na takový případ, jako je případ dotčený ve věci v původním řízení.

2. K mezinárodnímu právu soukromému

27. Směrnice 86/653 neobsahuje kolizní normu [4].

28. Na prvním místě je třeba zdůraznit, že předkládající soud by nebyl příslušný k položení otázky týkající se výkladu Římské úmluvy [5], která se v zásadě jeví jako použitelná *ratione temporis* [6], vzhledem k tomu, že toto právo je vyhrazeno vnitrostátním soudům posledního stupně [7].

29. V každém případě Římská úmluva i „nařízení Řím I“ poskytují stranám možnost provést platnou volbu práva, které řídí jejich smluvní vztah.

30. Vzhledem k tomu, že podle předkládajícího soudu není pochyb o tom, že strany zvolily belgické právo jako právo rozhodné, není na místě pouštět se do úvah o kolizních normách. Jak jsem uvedl výše, podstatou problému vnitrostátního soudu je rozhodnout, která ustanovení belgického práva jsou použitelná. Za tímto účelem se vnitrostátní soud táže na dvě věci. První: zda belgický zákonodárce správně provedl směrnici 86/653. Druhou: zda je belgická právní úprava slučitelná s dohodou o přidružení uzavřenou s Tureckem.

31. V rámci analyzování této otázky se nejprve budu zabývat směrnicí 86/653 a poté dohodou o přidružení.

3 — Viz například rozsudek ze dne 17. října 2013, *Unamar* (C-184/12, EU:C:2013:663, bod 28 a citovaná judikatura).

4 — V tomto smyslu viz též Basedow, J., ‘Europäisches Internationales Privatrecht’, v *Neue Juristische Wochenschrift*, 1996, s. 1921 až 1929, který na s. 1925 upozorňuje na obtíže, které vznikají, pokud jde o zacházení se situacemi zahrnujícími třetí země.

5 — Úmluva z roku 1980 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, otevřená k podpisu v Římě dne 19. června 1980 (Úř. věst.1980, L 266, s. 1).

6 — Pokud jde o smlouvy uzavřené po 17. prosinci 2009, byla Římská úmluva nahrazena nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) (Úř. věst. 2008, L 177, s. 6), viz článek 28 tohoto nařízení.

7 — V souladu s článkem 1 prvního protokolu ze dne 19. prosince 1988 o výkladu Římské úmluvy Soudním dvorem (Úř. věst. 1998, C 27, s. 47), který vstoupil v platnost dne 1. srpna 2004, má Soudní dvůr pravomoc rozhodovat o žádostech o rozhodnutí o předběžné otázce týkajících se výkladu ustanovení uvedené úmluvy. Předkládající soud není uveden na seznamu obsaženém v článku 2 písm. a) tohoto protokolu jako soud oprávněný k předložení žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce Soudnímu dvoru (toto oprávnění přísluší v Belgii pouze Cour de cassation a Conseil d’État).

B – *První část předběžné otázky: ke směrnici 86/653*

1. Cíl a uspořádání

32. Cílem směrnice 86/653 (dále jen „směrnice“) je harmonizovat právní předpisy členských států, pokud jde o právní vztahy mezi stranami smlouvy o obchodním zastoupení[8]. Soudní dvůr opakovaně vysvětlil, že cílem směrnice je zejména ochrana obchodních zástupců v jejich vztazích s jejich zmocniteli a za tímto účelem mimo jiné stanoví pravidla upravující uzavírání a zánik smluv o obchodním zastoupení (články 13 až 20 směrnice)[9]. Směrnice stanoví kogentní[10] pravidla, která stanoví požadavky na minimální ochranu obchodního zástupce[11]. Pravidla pro poskytování náhrady škody obchodním zástupcům při zániku smluvního vztahu se zmocnitelem zakotvená v článku 17 směrnice proto musí být chápána tak, že jejich cílem je ochrana obchodních zástupců[12].

33. Pokud jde o územní působnost, směrnice mlčí. Nestanoví, zda musí být zmocnitel usazen na konkrétním místě, ani neuvádí, kde má obchodní zástupce vykonávat své činnost, aby byla ustanovení směrnice použitelná. Vyvstává proto otázka, zda má směrnice mít účinky pouze uvnitř Unie v rámci vnitřního trhu, či zda její účinky přesahují hranice vnitřního trhu[13].

34. Účelem této směrnice je harmonizace soukromého práva členských států. Směrnice obsahuje několik základních ustanovení o smlouvě o obchodním zastoupení. Právo rozhodné pro smlouvu o obchodním zastoupení musí být určeno podle kolizních norem použitelných ve státě příslušného soudu. Rozhodné právo může být určeno buďto – jako je tomu v projednávaném případě – rozhodčí doložkou o volbě práva provedené smluvními stranami, nebo v případě, že smluvní strany volbu práva neprovedou, volbou použitelných právních norem.

35. Z toho důvodu, jestliže je právem rozhodným pro smlouvu o obchodním zastoupení právo členského státu, použijí se v zásadě vnitrostátní ustanovení provádějící směrnici. To však neznamená, že vnitrostátnímu zákonodárci je zcela znemožněno, aby omezil územní působnost použitelnosti ustanovení, která provádějí směrnici. Vnitrostátní zákonodárce nicméně musí mít při provádění směrnice na paměti, ve kterých situacích je použití směrnice kogentní.

36. Co znamená, že je použití směrnice kogentní? Je třeba rozlišovat mezi dvěma situacemi. Zaprvé „kogentní povaha“ může odkazovat na ustanovení, která vymezují hmotná práva a povinnosti stran smlouvy o obchodním zastoupení. Za tímto účelem směrnice používá několik metod, aby popsala „kogentní povahu“ svých ustanovení. V některých případech stanoví, že „se strany [vůbec] nemohou

8 — Viz rozsudky ze dne 30. dubna 1998, Bellone (C-215/97, EU:C:1998:189, bod 10); ze dne 13. července 2000, Centrosteel (C-456/98, EU:C:2000:402, bod 13); ze dne 23. března 2006, Honyvem Informazioni Commerciali (C-465/04, EU:C:2006:199, bod 18); ze dne 26. března 2009, Semen (C-348/07, EU:C:2009:195, bod 14); a ze dne 17. října 2013, Unamar (C-184/12, EU:C:2013:663, bod 36). Viz například také Fock, T., *Die europäische Handelsvertreter-Richtlinie*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2001, s. 25.

9 — Viz rozsudky ze dne 30. dubna 1998, Bellone (C-215/97, EU:C:1998:189, bod 13); ze dne 9. listopadu 2000, Ingmar (C-381/98, EU:C:2000:605, body 20 a 21); ze dne 23. března 2006, Honyvem Informazioni Commerciali (C-465/04, EU:C:2006:199, body 19 a 22); ze dne 17. ledna 2008, Chevassus-Březnae (C-19/07, EU:C:2008:23, bod 22); a ze dne 26. března 2009, *Semen* (C-348/07, EU:C:2009:195, bod 14). Viz také Macgregor, L., ‘Case Comment Compensation for commercial agents: an end to plucking figures from the air?, v *Edinburgh Law Review* 2008, s. 86 až 93, na s. 87.

10 — Viz rozsudky ze dne 9. listopadu 2000, Ingmar (C-381/98, EU:C:2000:605, body 21 a 22); ze dne 23. března 2006, Honyvem Informazioni Commerciali (C-465/04, EU:C:2006:199, body 22 a 34); a ze dne 17. října 2013, Unamar (C-184/12, EU:C:2013:663, bod 40).

11 — Viz rozsudek ze dne 17. října 2013, Unamar (C-184/12, EU:C:2013:663, bod 52). Viz také Rott-Pietrzyk, E., *Agent Handlowy — Regulacje Polskie i Europejskie*, C. H. Beck, Varšava, 2006, s. 68.

12 — Viz rozsudek ze dne 9. listopadu 2000, Ingmar (C-381/98, EU:C:2000:605, bod 24).

13 — Od přijetí Jednotného evropského aktu vymezuje Smlouva, nyní v článku 26 odst. 2 SFEU, vnitřní trh jako „prostor bez vnitřních hranic, v němž je zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu v souladu s ustanoveními Smluv.“ V tomto stanovisku jsou výrazy „vnitřní trh“, „společný trh“ a „jednotný trh“ používány zaměnitelně zejména tehdy, jsou-li citovány unijní právní předpisy a judikatura.

odchýlit“ od některých ustanovení[14]. V jiných případech stanoví, že „se strany nemohou odchýlit“ od určitých ustanovení „v neprospěch obchodního zástupce“[15], nebo že některá ustanovení se použijí, „nedojde-li mezi stranami k dohodě v této věci“[16]. Konečně směrnice někdy omezuje smluvní vůli stran jinými – konkrétnějšími – způsoby[17].

37. Zadruhé „kogentní povaha“ může rovněž odkazovat na územní působnost ochrany vyplývající ze směrnice. Vyvstává proto otázka, zda bylo úmyslem normotvůrce Společenství zajistit, že ochrana poskytovaná směrnicí je kogentní pro všechny smlouvy o obchodním zastoupení uzavřené po celém světě pokaždé, když se v souladu s normami upravujícími volbu rozhodného práva (samozřejmě včetně volby práva provedené smluvními stranami) použije právo členského státu. Jak uvedu v následující analýze, moje odpověď zní „ne“.

38. V projednávané věci je otázka následující: je ochrana poskytovaná články 17 a 18 směrnice kogentní, pokud je zmocnitel usazen v členském státě a obchodní zástupce je usazen a vykonává svoji činnost ve třetí zemi?

2. Judikatura

39. Soudní dvůr měl v rozsudku Centrosteel za to, že „cílem této směrnice je harmonizace právních předpisů členských států, kterými se řídí právní vztah mezi stranami smlouvy o obchodním zastoupení, bez ohledu na jakékoliv přeshraniční prvky“[18]. Podle mého názoru toto konstatování odkazuje pouze na *situace uvnitř Unie*, a to ze dvou důvodů. Zaprvé kontextem tohoto konstatování byla koordinace právních předpisů *členských států*. Zadruhé Soudní dvůr dále uvedl, že působnost směrnice byla „proto širší než základní svobody stanovené [Smlouvou o FEU]“[19]. Podle mého názoru chtěl Soudní dvůr pouze zdůraznit vcelku běžné tvrzení, že harmonizační opatření, jako je směrnice 86/653, může přesáhnout čtyři svobody v tom, že se neomezuje pouze na přeshraniční situace a přeshraniční prvek není nutný.

40. Rozsudek Centrosteel proto neposkytuje vhodnou odpověď pro projednávanou věc.

41. V rozsudku Ingmar Soudní dvůr rozhodl, že takové ustanovení, jako je článek 17 směrnice 86/653, je použitelné i přesto, že se smlouva řídí právem třetího státu[20]. Soudní dvůr rozhodl tímto způsobem, protože obchodní zástupce vykonával činnost na vnitřním trhu. Soudní dvůr konkrétně rozhodl, že „účel, který plní [článek 17 a 18 směrnice], vyžaduje, aby byly použity tehdy, jestliže má situace úzký vztah ke Společenství, zejména pokud obchodní zástupce vykonává svou činnost na území členského státu bez ohledu na právo, kterému chtěly smluvní strany smlouvu podřídit“[21].

42. Rozsudek Ingmar se ovšem týkal zcela opačné situace, než která je předmětem projednávané věci. V citovaném rozsudku byl mimo Unii usazen zmocnitel a obchodní zástupce vykonával činnost v rámci Unie, kdežto v projednávaném případě je zmocnitel usazen v Unii a mimo Unii vykonává činnost obchodní zástupce.

14 — Viz článek 5 směrnice 86/653.

15 — Viz čl. 10 odst. 4, čl. 11 odst. 3, čl. 12 odst. 3 nebo článek 19 směrnice 86/653.

16 — Viz čl. 6 odst. 1 směrnice 86/653.

17 — Viz čl. 13 odst. 1 a čl. 15 odst. 3 směrnice 86/653.

18 — Viz rozsudek ze dne 13. července 2000, Centrosteel (C-456/98, EU:C:2000:402, bod 13).

19 — Viz rozsudek ze dne 13. července 2000, Centrosteel (C-456/98, EU:C:2000:402, bod 13).

20 — Viz rozsudek ze dne 9. listopadu 2000, Ingmar (C-381/98, EU:C:2000:605, bod 26).

21 — Viz rozsudek ze dne 9. listopadu 2000, Ingmar (C-381/98, EU:C:2000:605, bod 25).

43. V rozsudku Unamar [22] Soudní dvůr *obiter dicta* rozhodl, že „články 17 a 18 této směrnice mají klíčový význam, neboť definují úroveň ochrany, kterou unijní normotvůrce považoval pro obchodní zástupce v *rámci vytvoření jednotného trhu* za rozumnou“ [23].

44. Z toho důvodu rozsudky Ingmar a Unamar podle mého názoru naznačují, že je třeba články 17 a 18 směrnice 86/653 považovat za kogentní v tom smyslu, že kdykoliv obchodní zástupce vykonává činnost v rámci vnitřního trhu, je zaručena ochrana na základě článků 17 a 18 směrnice 86/653, bez ohledu na právo rozhodné pro smlouvu uzavřenou stranami. *A contrario* články 17 a 18 nejsou kogentní tehdy, když obchodní zástupce vykonává činnost mimo vnitřní trh. To tudíž naznačuje, že členský stát může omezit územní působnost ochrany poskytované na základě článků 17 a 18 obchodním zástupcům, kteří vykonávají činnost v rámci vnitřního trhu.

3. Znění

45. Podle druhého bodu odůvodnění směrnice „rozdíly vnitrostátních právních předpisů v oblasti obchodního zastoupení značně ovlivňují podmínky hospodářské soutěže a výkon tohoto povolání *uvnitř Společenství a* poškozují úroveň ochrany obchodních zástupců ve vztazích se zmocniteli a bezpečnost obchodů“. [24] Tento bod odůvodnění dále uvádí, že „tyto rozdíly mimo jiné mohou značně omezovat uzavírání a plnění smluv o obchodním zastoupení mezi *zmocnitelem a obchodním zástupcem usazenými v různých členských státech*“ [25].

46. Rovněž třetí bod odůvodnění této směrnice uvádí, že „obchod se zbožím *mezi členskými státy* má probíhat za podmínek obdobných podmínkám *jednotného trhu*, což vyžaduje sblížení právních řádů členských států v míře nezbytné pro řádné fungování *společného trhu*“ [26].

47. Takové znění podle mého názoru naznačuje, že se směrnice 86/653 omezuje pouze na situace uvnitř vnitřního trhu v protikladu k situacím mimo něj [27].

4. Legislativní vývoj

48. Původní návrh Komise obsahoval odkaz na obchodní zástupce vykonávající činnost mimo Unii. Návrh čl. 35 odst. 1 uváděl, že pokud se strany odchýlí v neprospěch obchodního zástupce od celé řady ustanovení směrnice, která jsou dále uvedena, budou taková ujednání neplatná. Článek 35 odst. 2 dále uváděl, že „kromě povolených případů odchýlení podle čl. 21 odst. 4 a článku 33, se strany mohou odchýlit od kogentních ustanovení uvedených v předchozím odstavci v souvislosti s těmi činnostmi, které obchodní zástupce vykonává mimo Společenství“ [28].

49. Směrnice 86/653 neobsahuje takové ustanovení, jako je čl. 35 odst. 2 původního návrhu. To by mohlo znamenat, že Rada tehdy nechtěla omezit směrnici na vnitřní trh.

22 — Rozsudek Unamar se zabýval situací uvnitř EU, která se týkala použití příslušného (občanského) práva jednoho ze dvou členských států, přičemž oba státy řádně provedly směrnici 86/653. Viz rozsudek ze dne 17. října 2013 (C-184/12, EU:C:2013:663, bod 51).

23 — Viz rozsudek ze dne 17. října 2013, Unamar (C-184/12, EU:C:2013:663, bod 39). Zvýraznění provedeno autorem tohoto stanoviska.

24 — Zvýraznění provedeno autorem tohoto stanoviska.

25 — Zvýraznění provedeno autorem tohoto stanoviska.

26 — Zvýraznění provedeno autorem tohoto stanoviska.

27 — Z tohoto hlediska není rozsudek Centrosteel, citovaný výše, v rozporu s mými závěry.

28 — Viz Komisí předložený návrh směrnice Rady o koordinaci právní úpravy členských států týkající se (nezávislých) obchodních zástupců, který předložila Komise Radě dne 17. prosince 1976 (Úř. věst. 1977, C 13, s. 2).

50. Takový nicméně není výklad směrnice, který bych Soudnímu dvoru doporučoval. Pokud je mi známo, od plného znění návrhu článku 35 bylo upuštěno v rámci legislativního procesu, protože Parlament měl za to, že seznam ustanovení v návrhu čl. 35 odst. 1 byl příliš nepružný [29]. Parlament však nekritizoval odkaz na „činnosti, které obchodní zástupce vykonává mimo Společenství“. Dovozuji z toho, že Parlament souhlasil s tímto územním vymezením.

51. Podobně Hospodářský a sociální výbor předložil několik poznámek týkajících se článku 35 návrhu, které se podle mne také omezily na definování rozsahu kogentních ustanovení [30].

52. Z toho důvodu přepracovaný návrh Komise zásadně změnil první odstavec návrhu článku 35, ale druhý odstavec ponechal nezměněn [31].

53. Když byla směrnice 86/653 o několik let později přijata Radou, doznal návrh zásadních změn. Na rozdíl od návrhu již nebylo cílem směrnice upravovat všechny právní otázky týkající se smluv o obchodním zastoupení. Bylo upuštěno od přibližně poloviny navržených ustanovení [32]. V této souvislosti již směrnice neobsahuje takové ustanovení, jako byl článek 35 návrhu. Nejvíce se původně navrženému ustanovení blíží článek 19 směrnice 86/653, podle kterého se strany nemohou odchýlit od článku 17 [33] a 18 [34] v neprospěch obchodního zástupce před zánikem smlouvy o obchodním zastoupení.

54. Proto, ačkoliv bychom se tedy s ohledem na výše uvedené mohli přiklánět k chápání územní působnosti směrnice jako působnosti omezené na činnost obchodních zástupců v rámci vnitřního trhu, jsou přípravné práce spíše nepřesvědčivé, pokud jde o územní působnost směrnice. Nelze jasně vyvodit, že je směrnice omezena na vnitřní trh ani to, že na něj omezena není.

5. Cíl vnitřního trhu

55. Pravidla unijního práva soukromého, jako jsou ta, která jsou upravena ve směrnici 86/653, by měla být posuzována s ohledem na kontext a systém vnitřního trhu [35].

56. Původní logikou směrnice, která byla přijata v roce 1986 na základě toho, co nyní tvoří čl. 53 odst. 1 SFEU [36] a článek 115 SFEU [37], bylo vytvořit rovné příležitosti pro zmocnitele vykonávající činnost na vnitřním trhu s využitím obchodních zástupců: za účelem investování a vykonávání podnikatelské činnosti musí zmocnitelé vědět, kterým pravidlům podléhají, pokud jde o odškodnění a odměňování obchodních zástupců, jichž využívají.

29 — Viz usnesení obsahující stanovisko Evropského parlamentu k návrhu směrnice předloženého Komisí Evropských společenství Radě o koordinaci právní úpravy členských států týkající se (nezávislých) obchodních zástupců (Úř. věst. 1978, C 239, s. 20), bod 17: „má za to, že dlouhý seznam ustanovení obsažený v článku 35 činí směrnici příliš nepružnou, a proto požaduje, aby Komise předložila přepracované znění tohoto článku.“

30 — Viz stanovisko k návrhu směrnice Rady o koordinaci právní úpravy členských států týkající se (nezávislých) obchodních zástupců (Úř. věst. 1978, C 59, s. 31), bod 2.9.10: „Výbor navrhuje, aby odkaz na čl. 21 odst. 4 v článku 35 odst. 2 byl zrušen, a vnímá čl. 35 odst. 2 v tom smyslu, že jsou to smluvní strany, kdo má právo se odchýlit od kogentních ustanovení uvedených v čl. 35 odst. 1.“

31 — Viz pozměňovací návrh Komise k návrhu směrnice Rady o koordinaci právní úpravy členských států týkající se (nezávislých) obchodních zástupců (předložený Komisí Radě v souladu s čl. 149 odst. 2 EHS dne 29. ledna 1979) (Úř. věst. 1979, C 56, s. 21).

32 — Viz Fock, T., *Die europäische Handelsvertreter-Richtlinie*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2001, s. 19.

33 — O odškodnění nebo náhradě škody obchodního zástupce po zániku smlouvy o obchodním zastoupení.

34 — O výjimkách z odškodnění nebo náhrady škody, na které odkazuje článek 17 směrnice 86/653.

35 — V této souvislosti viz také Müller-Graff, P.-Chr, ‘Allgemeines Gemeinschaftsprivatrecht’, in Gebauer, M./Teichmann, Chr. (eds.), *Europäisches Privat- und Unternehmensrecht (Enzyklopädie Europarecht, Band 6)*, Nomos, Baden-Baden, 2014, s. 69 až 151, v bodě 43 a násl.

36 — Pozdější čl. 57 odst. 2 EHS.

37 — Pozdější článek 100 EHS. Toto ustanovení vyžaduje jednomyslné hlasování v Radě. Přijetí směrnice předcházelo Jednotnému evropskému aktu, který vstoupil v platnost dne 1. července 1987 a kterým bylo vloženo nové ustanovení, článek 100a EHS (nyní článek 114 SFEU).

57. Tato vnitřně-tržní logika není podle mého názoru zpochybněna následnou a ustálenou judikaturou Soudního dvora, podle které směrnice zavádí kogentní [38] pravidla zajišťující minimální požadavky na ochranu obchodních zástupců [39], přičemž zejména usiluje o ochranu obchodních zástupců v jejich vztazích se zmocniteli [40].

58. Z výše uvedeného dovozuji, že se směrnice vztahuje pouze na situace, ve kterých obchodní zástupce vykonává činnost na vnitřním trhu. Rozhodující je tudíž činnost obchodního zástupce, a nikoliv hlavní místo podnikání zmocnitele [41].

59. Při výkladu článku 27 Handelsagentuurwet by měl vnitrostátní soud zohlednit následující: směrnice 86/653 požaduje, aby takové ustanovení pokrývalo situace, ve kterých obchodní zástupce vykonává činnost v Belgii nebo kdekoliv jinde na vnitřním trhu. Směrnice 86/653 však nepožaduje, aby takové ustanovení zahrnovalo situace mimo vnitřní trh. Ať již belgické orgány mají či nemají za to, že článek 27 Handelsagentuurwet pokrývá situace mimo vnitřní trh, směrnice nebyla navržena proto, aby řešila tuto otázku.

6. Návrh odpovědi

60. Moje odpověď na první část otázky je proto taková, že článek 17 směrnice 86/653 požaduje kogentní ochranu pro obchodního zástupce, který vykonává činnost na vnitřním trhu. To nebrání právním předpisům členského státu, podle kterých není taková ochrana přiznána obchodnímu zástupci, který vykonává činnost mimo vnitřní trh.

C – *Druhá část předběžné otázky – k dohodě o přidružení a dodatkovému protokolu*

61. Podle mého názoru „ustanovení dohody o přidružení“, která předkládající soud zmiňuje ve své otázce, znamenají článek 14 dohody o přidružení a článek 41 dodatkového protokolu.

62. Společnost Agro kromě toho ve svém vyjádření odkazuje na článek 9 dohody o přidružení.

1. Článek 14 dohody o přidružení a čl. 41 odst. 1 dodatkového protokolu

63. Článek 14 dohody o přidružení uvádí, že se smluvní strany „dohodly, že se při vzájemném odstraňování omezení volného pohybu služeb budou inspirovat články 55, 56 a 58 až 65 [Smlouvy o FEU].“ Článek 41 odst. 1 dodatkového protokolu obsahuje ustanovení známé jako „stand-still“ doložka, které stanoví, že smluvní strany „nebudou mezi sebou zavádět nová omezení svobody usazování a volného pohybu služeb“.

64. Společnost Agro tvrdí, že zde existuje pro tureckého obchodního zástupce najatého belgickou společností překážka volnému pohybu služeb, protože tomuto obchodnímu zástupci není poskytnuta stejná ochrana podle směrnice 86/653 jako obchodnímu zástupci činnému na vnitřním trhu.

65. V tomto ohledu je nutné uvést následující.

38 — Viz rozsudky ze dne 9. listopadu 2000, Ingmar (C-381/98, EU:C:2000:605, body 21 a 22); ze dne 23. března 2006, Honyvem Informazioni Commerciali (C-465/04, EU:C:2006:199, body 22 a 34); a ze dne 17. října 2013, Unamar (C-184/12, EU:C:2013:663, bod 40).

39 — Viz rozsudek ze dne 17. října 2013, Unamar (C-184/12, EU:C:2013:663, bod 52). Viz také Rott-Pietrzyk, E., *Agent Handlowy — Regulacje Polskie i Europejskie*, C. H. Beck, Varšava, 2006, s. 68.

40 — Za tímto účelem stanoví *inter alia* pravidla upravující uzavření a zánik smlouvy o obchodním zastoupení (články 13 až 20 směrnice). Viz rozsudky ze dne 30. dubna 1998, Bellone (C-215/97, EU:C:1998:189, bod 13); ze dne 9. listopadu 2000, Ingmar (C-381/98, EU:C:2000:605, body 20 a 21); ze dne 23. března 2006, Honyvem Informazioni Commerciali (C-465/04, EU:C:2006:199, body 19 a 22); ze dne 17. ledna 2008, Chevassus-Marche (C-19/07, EU:C:2008:23, bod 22); a ze dne 26. března 2009, *Semen* (C-348/07, EU:C:2009:195, bod 14).

41 — Proto, kdyby obchodní zástupce vykonával činnost nejen v Turecku, ale také například v Řecku, nalézali bychom se v situaci vnitřního trhu.

66. Obchodní zástupce, jako je společnost Agro, se nemůže dovolávat subjektivního práva na volný pohyb služeb podle dohody o přidružení nebo dodatkového protokolu způsobem srovnatelným se způsobem podle článku 56 SFEU.

67. Článek 14 dohody o přidružení a článek 41 dodatkového protokolu jednoduše netransponuje článek 56 na unijně-tureckou situaci. Článek 56 SFEU stanoví vyšší a hlubší úroveň integrace v rámci vnitřního trhu mezi členskými státy Evropské unie, která jde daleko nad úroveň stanovenou ustanoveními dohody o přidružení a jejího dodatkového protokolu.

68. Pokud jde o články 12 [42] a 13 [43] dohody o přidružení, Soudní dvůr již rozhodl, že žádné z těchto ustanovení nemá přímý účinek, jelikož nejsou dostatečně přesná a bezpodmínečná [44]. Totéž se uplatní na článek 14 dohody o přidružení, jehož znění je téměř totožně s články 12 a 13. Jak Soudní dvůr kromě toho uvedl v rozsudku Demirkan, použití slovesa „inspirovat" v článku 14 dohody o přidružení nezavazuje smluvní strany uplatňovat ustanovení Smlouvy týkající se volného pohybu služeb jako taková ani ustanovení vydaná k jejich provedení, nýbrž jen považovat je za zdroj inspirace pro opatření, která mají být přijata za účelem dosažení cílů stanovených touto dohodou [45].

69. Pokud jde o čl. 41 odst. 1 dohody o přidružení, přestože Soudní dvůr judikoval, že toto ustanovení je v zásadě přímo použitelné [46], učinil tak pouze v situacích, kdy se turečtí státní příslušníci hodlali usadit nebo poskytovat služby v *Evropské unii*. Jak jsem však uvedl výše, v tomto případě tomu tak není. Kromě toho Soudní dvůr s ohledem na doložku „standstill" v čl. 41 odst. 1 dodatkového protokolu – s poukazem na ustálenou judikaturu – rozhodl ve věci Demirkan, že výklad ustanovení unijního práva, včetně ustanovení Smlouvy, nemůže být automaticky použit *per analogiam* na výklad dohody, kterou uzavřela Unie se třetím státem, kromě výslovných ustanovení stanovených za tímto účelem samotnou dohodou [47].

70. Soudní dvůr poukázal v rozsudku Demirkan na to, že „cíl čl. 41 odst. 1 dodatkového protokolu, jakož i kontext, do něhož toto ustanovení zapadá, vykazují ve srovnání s cíli článku 56 SFEU zásadní rozdíly". Je pravda, že rozsudek Demirkan [48] se týkal poněkud mimořádné situace tureckého státního příslušníka, který se chtěl dovolávat pasivního volného pohybu služeb, aby unikl vízové povinnosti. Není proto překvapující, že Soudní dvůr rozhodl, že volný pohyb služeb v kontextu čl. 41 odst. 1 dodatkového protokolu nezahrnuje pasivní volný pohyb služeb podle judikatury Luisi a Carbone [49]. Výše uvedené obecné závěry z rozsudku Demirkan [50] se nicméně samozřejmě vztahují také na projednávaný případ.

2. Článek 9 dohody o přidružení

71. Podle článku 9 dohody o přidružení „smluvní strany uznávají, že v oblasti působnosti dohody a s výhradou zvláštních ustanovení přijatých na základě článku 8 je zakázána jakákoli diskriminace z důvodu národnosti v souladu se zásadou obsaženou v [článku 18 SFEU]."

42 — O volném pohybu pracovníků.

43 — O svobodě usazování.

44 — Pokud jde o článek 12 dohody o přidružení, viz rozsudek ze dne 30. září 1987, Demirel (12/86, EU:C:1987:400, bod 23), a pokud jde o článek 13 dohody o přidružení, rozsudek ze dne 11. května 2000, Savas (C-37/98, EU:C:2000:224, body 42 a 45).

45 — Viz rozsudek ze dne 24. září 2013, Demirkan (C-221/11, EU:C:2013:583, bod 45).

46 — Viz rozsudky ze dne 11. května 2000 Savas (C-37/98, EU:C:2000:224, bod 54) a ze dne 21. října 2003, Abatay a další (C-317/01 a C-369/01, EU:C:2003:572, bod 58).

47 — Toto je ustálená judikatura od rozsudku ze dne 9. února 1982, Polydor a RSO Records (270/80, EU:C:1982:43, bod 16). Viz také rozsudek ze dne 24. září 2013, Demirkan (C-221/11, EU:C:2013:583, bod 44 a citovaná judikatura).

48 — Rozsudek ze dne 24. září 2013, Demirkan (C-221/11, EU:C:2013:583, bod 49).

49 — Viz rozsudek ze dne 31. ledna 1984, Luisi a Carbone (286/82 a 26/83, EU:C:1984:35, bod 10).

50 — Rozsudek ze dne 24. září 2013, Demirkan (C-221/11, EU:C:2013:583, bod 62).

72. Znění tohoto ustanovení je velmi jasné. Je třeba se nacházet „v oblasti působnosti dohody“. Nicméně právě tohle nelze říct o věci v projednávaném případě. Nevyvstala otázka volného pohybu služeb a nadto se nepoužije směrnice 86/653.

73. Z toho důvodu se nelze dovolávat samotného článku 9 dohody o přidružení obdobně jako článku 18 SFEU.

3. Návrh odpovědi

74. Navrhuji proto odpovědět na druhou část předběžné otázky tak, že dohoda o přidružení ani dodatkový protokol nebrání právním předpisům členského státu, podle kterých je ochrana na základě směrnice 86/653 poskytnuta pouze tehdy, když obchodní zástupce vykovává činnost v tomto členském státě, a nikoliv tehdy, když je zmocnitel usazen v tomto členském státě a obchodní zástupce je usazen a vykonává činnost v Turecku.

IV – Závěry

75. Na základě výše uvedených úvah navrhuji Soudnímu dvoru, aby na předběžnou otázku Rechtbank van Koophandel (Obchodní soud v Gentu, Belgie) odpověděl následovně:

„Článek 17 směrnice Rady 86/653/EHS ze dne 18. prosince 1986 o koordinaci právní úpravy členských států týkající se nezávislých obchodních zástupců vyžaduje kogentní ochranu pro obchodního zástupce, který vykonává činnost na vnitřním trhu. To nebrání právním předpisům členského státu, podle kterých není taková ochrana přiznána obchodnímu zástupci, který vykonává činnost mimo vnitřní trh.

Dohoda zakládající přidružení mezi Evropským hospodářským společenstvím a Tureckem podepsaná v Ankaře dne 12. září 1963 Tureckou republikou na straně jedné a členskými státy EHS a Společenstvím na straně druhé, která byla uzavřena, schválena a potvrzena jménem Společenství rozhodnutím Rady 64/732/EHS ze dne 23. prosince 1963 ani dodatkový protokol podepsaný dne 23. listopadu 1970 v Bruselu a uzavřený, schválený a potvrzený jménem Společenství nařízením Rady (EHS) č. 2760/72 ze dne 19. prosince 1972 nebrání právním předpisům členského státu, podle kterých je ochrana na základě směrnice 86/653 poskytnuta pouze tehdy, když obchodní zástupce vykovává činnost v tomto členském státě, a nikoliv tehdy, když je zmocnitel usazen v tomto členském státě a obchodní zástupce je usazen a vykonává činnost v Turecku.“